

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 330.3:339.9:332.1

Ліщинський І.О.

кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри міжнародної економіки
Тернопільського національного економічного університету

«БЛАГОСЛОВЕННА ТРІЙЦЯ» РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті визначено фундаментальні принципи «нового регіоналізму». Подано еволюцію інноваційних моделей, що сприяють формуванню глокалізованих просторових структур. Здійснено аналіз економічного розвитку регіонів, держав та глобалізованого світу, об'єднаних каркасом «благословенної трійці» регіональної економіки: технологій, організацій, територій. Розглянуто основні елементи «благословенної трійці» регіональної економіки. Представлено динамічні ефекти агломерації, що виникають через здатність фірм чи регіонів до генерування інновацій.

Ключові слова: регіональна економіка, глокалізація, «благословенна трійця», новий регіоналізм, місто-регіон, міжнародна конкурентоспроможність.

В статье определены фундаментальные принципы «нового регионализма». Представлена эволюция инновационных моделей, способствующих формированию глокализированных пространственных структур. Осуществлен анализ экономического развития регионов, государств и глобализированного мира, объединенных каркасом «благословенной троицы» региональной экономики: технологий, организаций, территорий. Рассмотрены основные элементы «благословенной троицы» региональной экономики. Представлены динамические эффекты агломерации, возникающие из-за способности фирм или регионов к генерированию инноваций.

Ключевые слова: региональная экономика, глокализация, «благословенная троица», новый регионализм, город-регион, международная конкурентоспособность.

The article defines the fundamental principles of “new regionalism.” The evolution of innovative models that contribute to the formation of the globalized spatial structures is presented. The author conducted an analysis of economic development of regions, states, and the globalized world, united by the framework of the “holy trinity” of the regional economics: technologies – organizations – territories. The main elements of the “holy trinity” of the regional economics are considered. The dynamic effects of agglomeration arising from the ability of firms or regions to generate innovations are presented.

Keywords: regional economy, globalization, “holy trinity”, new regionalism, city-region, international competitiveness.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Незважаючи на неймовірний поступ глобалізації, який спостерігається ще з XVI ст., усі економічні явища та процеси відбуваються у географічному просторі. Будь-які економічні концепції неминуче включають або питання територіальної специфічності певної

активності (аспект локалізації), або, навпаки, питання, пов'язані з подоланням просторової та географічної відстані (аспект глобалізації). Однак в економічній літературі до початку 1990 х років просторовий аспект здебільшого ігнорувався теоретиками та практиками (крім вузько-спеціалізованих досліджень) під час розгляду міжнародної економічної системи, а її геогра-

фічний вимір розглядався виключно крізь призму теорії порівняльних переваг Д. Рікардо. Проте в сучасних умовах стало очевидно, що конкуренція між локаціями (регіонами) є часом більш важливою та інтенсивною, ніж конкуренція між окремими державами, а отже, забезпечення високого рівня локального економічного розвитку стає одним зі стратегічних пріоритетів для урядів.

Ключовою рисою глобалізації є здатність регіональних виробничих структур капіталізувати локалізовані ефекти агломерації, стимулюючи появу та довготермінове закріплення специфічних умов, активів та можливостей, на основі яких формується транснаціональний капітал, який стає своєрідним «простором» домінуючої акумуляції глобалізованого капіталу. У сучасному взаємозалежному глобалізованому світі регіони стали драйверами національної та міжнародної конкурентоспроможності, а з прогресивним територіальним плануванням пов'язують чималі сподівання про достаток, подолання закоренілих просторових дисбалансів, а також поступове поширення демократичних прав [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Дослідженню питань регіонального розвитку, «благословенної трійці» регіональної економіки та формування динамічних ефектів агломерації присвячено праці таких відомих учених, як: К. Омае, Р. Нортон, Дж. Харрісон, А. Скотт, Т. Борзел, Т. Ріссе, Ф. Перу, Р. Манделл, М. Флемінг, М. Сторпер та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Регіональний розвиток переважно розглядається з позицій територіальної концентрації виробництва та трансмісії зростання в навколишній простір. Однак організаційний аспект регіонального розвитку, зокрема транснаціоналізація виробництва, враховується меншою мірою та потребує більш детально дослідження.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є дослідження синергійних процесів взаємодії регіональних (локальних) та глобальних вимірів економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У сучасному академічному та політичному дискурсі регіонально-національно-

глобальні взаємодії розглядаються в рамках підходу, котрий отримав назву «новий регіоналізм». Т. Борзел та Т. Ріссе стверджують, що після глобальної фінансової кризи варто вести мову про наступний етап еволюції «нового регіоналізму» – «порівняльний регіоналізм» [2]. І хоча в більшості таких публікацій фокус наводиться на аспекти макрорегіоналізму (тобто геоекономічному та геополітичному позиціонуванні окремих держав та їх інтеграційних об'єднань, формуванню світового порядку і т. п.), однак процеси становлення мезорегіонів та міст-регіонів формують окремий територіальний напрям «нового регіоналізму» [3; 4]. Варто зазначити, що регіональний аспект в останньому напрямі традиційно висвітлюється з двох основних перспектив:

– зміцнення ролі держави як локомотива добробуту в регіональних економіках, як це здійснюється у визначальній праці К. Омае [5];

– становлення «регіонального світу» à la М. Сторпер [6], за якого фундаментальними одиницями економічного, соціального та політичного життя вважаються регіони, а не держави.

Поєднання дослідницьких ракурсів регіоналістів та міжнародних економістів почало спостерігатися у 1970-х роках за спроб обґрунтування процесів деіндустріалізації старих промислових регіонів [7]; взаємний інтерес посилювався у 1980–1990 х роках під час дослідження аспектів появи високотехнологічних секторів та територій, виникнення феномену «азійських тигрів» та процесів глобалізації загалом. Протягом цього періоду формується т. зв. «гетеродоксна парадигма», яка розглядає специфіку регіонального поступу з перспектив відмінних від неокласичного чи кейнсіанського мейнстріму. У рамках гетеродоксної парадигми проблематика економічного розвитку регіонів, держав та глобалізованого світу розбивається на декілька багатшарових емпіричних та теоретичних сфер взаємодії, об'єднаних каркасом т. зв. «благословенної трійці» (англ. *holy trinity*) регіональної економіки: технологій, організацій, територій (рис. 1).

Так, технології (а точніше технологічні зміни) стали розглядатись як основні двигуни структурних трансформацій територіального економічного розвитку; поява та зникнення нових продуктів та виробничих технологій відбуваються в межах конкретних територій та великою мірою залежать від здатності останніх генерувати

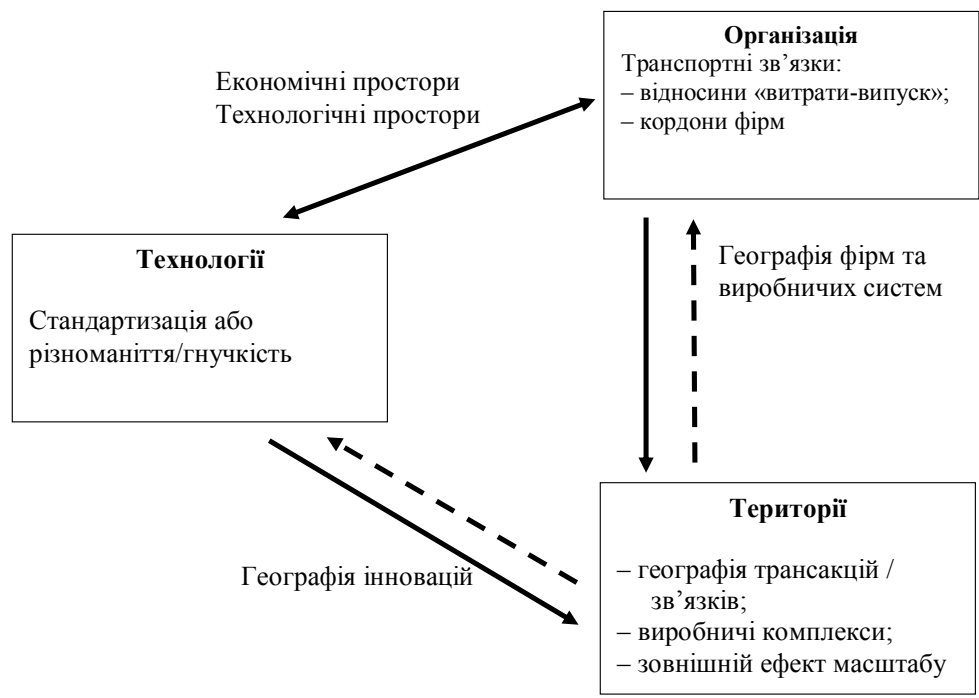

Рис. 1. «Благословенна трійця» гетеродоксної парадигми

Джерело: складено за [6]

специфічні інновації. Технологічні зміни, своєю чергою, видозмінюють співвідношення «собівартість – ціна виробничого процесу», включаючи його локаційну структуру. Організації, насамперед фірми та їхні мережі, поєднуючись між собою у виробничі системи, не лише стають залежними від територіального контексту матеріальних чи нематеріальних ресурсів, а й характеризуються більшою чи меншою мірою реляційної близькості між собою (фірми часто характеризуються трансакційними структурами з розмитими кордонами, складними системами власності та відповідності активів, поведінкою, націленою на максимізацію зростання). Кут «Організації» в «благословенній трійці» за своєю суттю є відображенням ідей ранньої моделі полюсів зростання Ф. Перу в поєднанні з більш сучасними постулатами моделі «витрати – випуск». Території незалежно від того, чи йдеться про «полюси», чи про периферійні регіони (а також сектори), можуть детерминуватися міцними або слабкими локальними взаємодіями та ефектами переливів між факторами, організаціями чи технологіями.

Динамічні ефекти агломерації типово визначаються як територіальні переваги, що виникають через здатність фірм чи регіонів до генерування інновацій. Зазначені ефекти дали стимул для появи неошумпетерівських підходів до регіонального розвитку, які сприяють біль-

шому реалізму досліджень успіхів та провалів локальних виробничих систем. Ключовим питанням при цьому є ідентифікація ролі простору в інноваційному процесі.

Розвиток у певному розумінні можна розглядати як здатність регіону до генерації, абсорбції та використання інновацій та знань у рамках навчальних процесів. На зміну лінійним моделям інновацій (які за своєю природою призводять до формування спеціалізованих ієрархій простору) приходить інтерактивна, мережева та відкрита інноваційна моделі (рис. 2), що сприяють формуванню інтегрованих, але глокалізованих просторових структур.

Однак, як відзначав М. Сторпер [6, с. 28], гетеродоксна регіональна економічна теорія у своєму чистому вигляді була надто механістичною із жорсткою фізикою та геометрією входів та виходів системи. Натомість дослідник пропонує доповнити її фокусом на реляційні, а не на матеріальні активи, які є обмеженими та складними в отриманні та імітації. Цей підхід отримав назву рефлексивного, чи реляційного, витка/повороту (англ. *reflexive / relational turn*). Така зміна концептуальної метафори відобразилася у кожному з елементів «благословенної трійці» регіональної економіки (рис. 3):

– «технології» починають деномінувати не лише протистояння між масштабом та різноманіттям, а й протиріччя кодифікованих та неко-

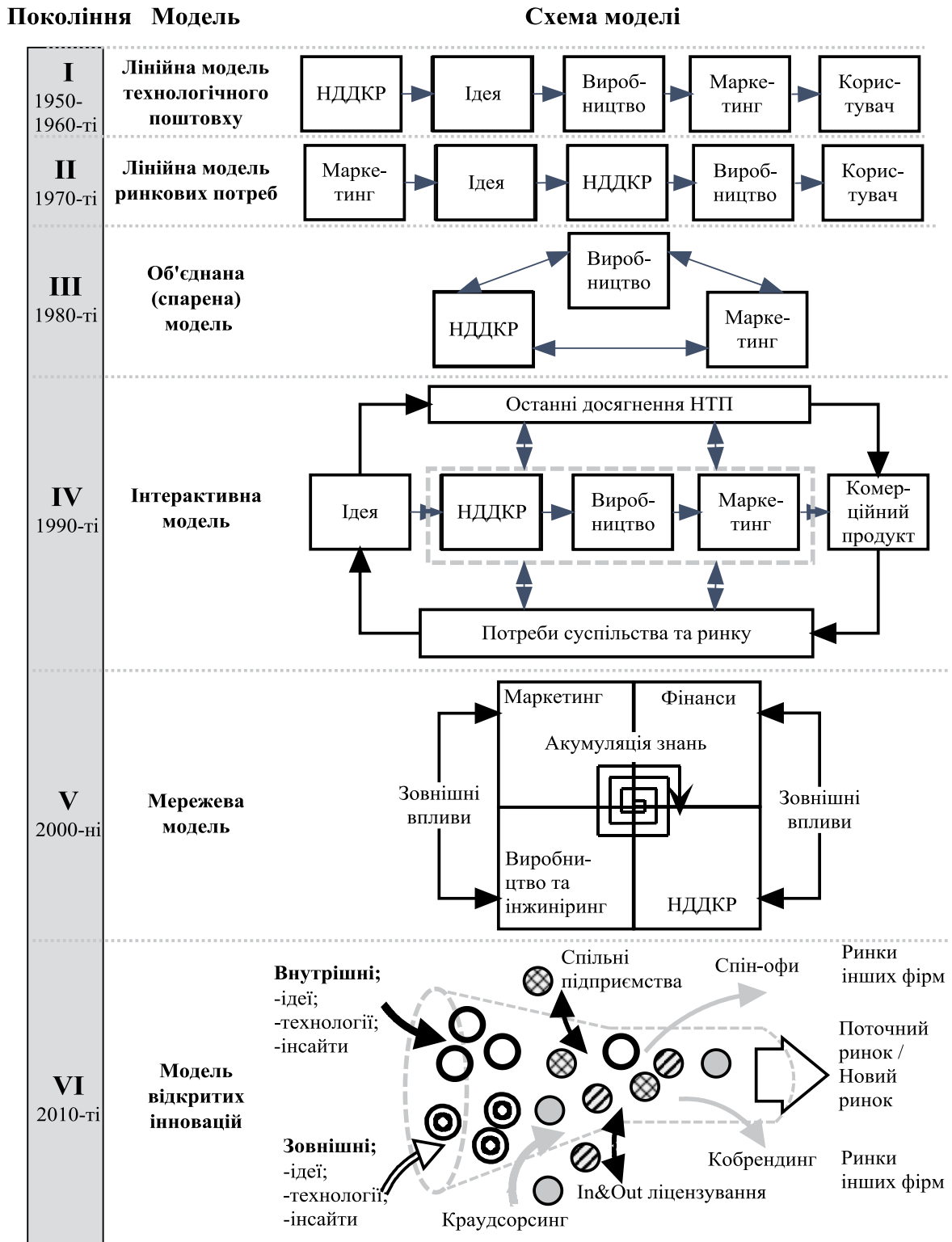

Рис. 2. Покоління еволюції інноваційних моделей

Джерело: складено за [6]

дифікованих знань; основні властивості технологій, окрім дифузії та застосування, починають передбачати також навчання та ініціювання;
– «організації», крім інституційного переплетення, розмитості кордонів, відносин «витрати –

випуск», характеризуються також неторговими взаємозалежностями;
– ефекти «території» не лише генеруються в масштабах глобальної економіки та пов'язані з відносинами «витрати – випуск», а й формують-

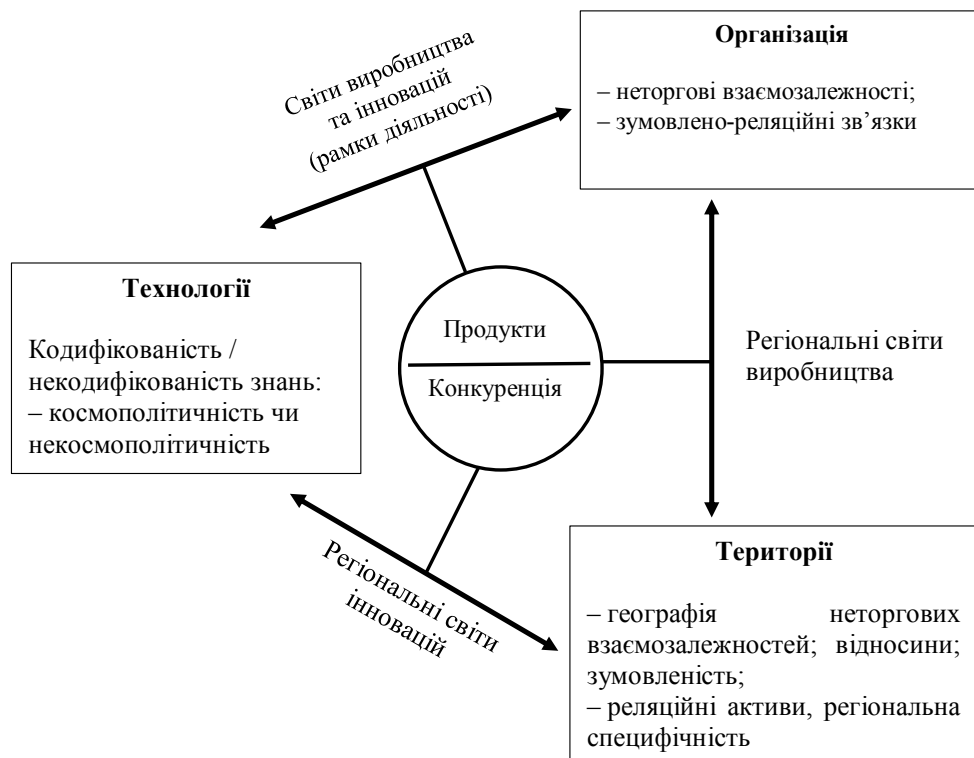

Рис. 3. «Благословенна трійця» рефлексивного витку М. Сторпера

Джерело: складено за [6, с. 42]

ся під впливом близькості неторгових відносин у рамках сфер «технології» та «організації».

На думку М. Сторпера, сучасна економіка є комплексним організаційним пазлом, що складається з множини «світів», які взаємно накладаються один на одного (можливий «зріз» регіонального аналізу наведений на рис. 4). Так, поєднання характеристик «технологій» та «організацій» формує, з одного боку, «світ виробництва», результатом якого є продукт як результат конвенційно-реляційних діяльностей; а з іншого – «світ інновацій», що розвивається в рамках фізично-інтелектуальних можливостей існуючої інноваційної системи. «Організації», своєю чергою, «формують» регіони через свою локаційну поведінку і водночас є продуктами інституційного середовища своїх локацій (зазначене твердження справедливе і для мультилокаційних фірм), таким чином, формуються «регіональні світи виробництва» (типові приклади: Голівуд, виноробні регіони в багатьох державах Європи, спеціалізовані райони легкої промисловості в Італії і т. п.).

Розвиток «технологій» у територіальному вимірі залежить від співвідношення між кодифікацією – економічною дифузією, а також інноваціями – неявними знаннями (які отримуються за рахунок навчання через практику). Домінування

перших чинників з обох зазначених пар сприяє територіальному поширенню технологій, тоді як другі характеризуються стримуючим впливом, а в сукупності ці чинники призводять до формування «регіональних світів інновацій».

Варто зазначити, що в моделі «благословенної трійці» регіональної економіки (на відміну від моделі «благословенної трійці» Манделла-Флемінга у грошово-кредитній сфері) можливі ситуації одночасного поєднання всіх трьох характеристик.

Модель «світів регіонів» та «регіонального світу» М. Сторпера символізувала зеніт ортодоксального «нового регіоналізму» і домінувала в академічних та політичних дискурсах наприкінці ХХ ст. Проте вже в 2000-х роках підхід зазнав значної критики [9–11], насамперед за надмірну автономізацію регіонів та применшення ролі урядів. У відповідь на критичні зауваження сформувався оновлене бачення постулатів нового регіоналізму, згідно з яким основними каталізаторами постфордистської динаміки зростання, а також первинними суспільними та політично-економічними утвореннями світового рівня є не стільки регіони, скільки окремі їх тип – т. зв. «глобальні міські регіони» (англ. *global city regions*), або «глобальні міста-регіони» (*global city-regions*) [1].

Ренесанс нового регіоналізму з урахуванням глобальних потоків в академічній літературі проявився дуже яскраво та колоритно. Дослідники називали цей перехід:

– від «нового регіоналізму» до «незвичного регіоналізму» або до «нового регіоналізму версії 2.0»;

– від формальних регіональних планових просторів до нових «м'яких» планових просторів;

– від «регіонального світу» до «нового регіонального світу» або «регіональних світів» [12];

– від «просторів місць» до «просторів потоків»;

– від «територіально вмонтованої» до «реляційної та вільної від зобов'язань» (англ. *unbound*) концепції регіонів.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, відродження регіональних акцентів в умовах глобалізації часто пов'язують із переходом від досліджень територіально «вмонтованих» політико-адміністративних регіонів «старого» світу до «нового» світу більш мережевих (міських) регіонів. Незважаючи на потужні взаємні зв'язки між собою, кожне окремо взяте глобальне місто чи місто-регіон характеризується певною внутрішньою унікальністю та специфікою навколишнього середовища, що формує своєрідну глокалізаційну картину світу.

Бібліографічний список:

1. Scott A.J., Agnew J., Soja E.W., Storper M. Global city-regions. Oxford University Press Oxford, 2001.
2. Borzel T.A., Risse T. The oxford handbook of comparative regionalism. Oxford University Press, 2016.
3. Лизун М.В. Розвиток процесів регіональної економічної інтеграції: валютний аспект. Галицький економічний вісник. 2016. № 1(50). С. 155–163.
4. Ліщинський І. Нова економічна географія та альтернативні концепції агломерації виробництва. Журнал європейської економіки. 2009. № 3. С. 241–264.
5. Ohmae K. The end of the nation state: the rise of regional economies. Simon and Schuster, 1995.
6. Storper M. The regional world: territorial development in a global economy. Guilford press, 1997.

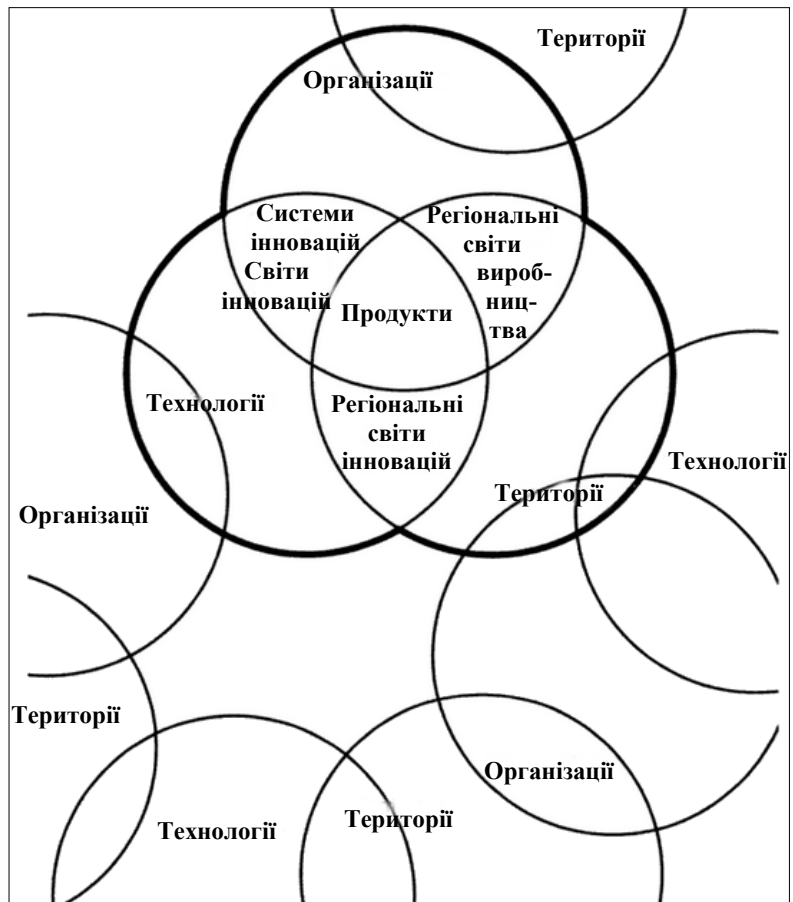

Рис. 4. Можливий «зріз» поєднання елементів «благословенної трійці» регіональної економіки

Джерело: складено за [6, с. 49]

7. Norton R.D., Rees J. The product cycle and the spatial decentralization of american manufacturing. Regional Studies: The Journal of the Regional Studies Association. 1979. Vol. 13. № 2. P. 141–151.
8. Nascimbeni F., Burgos D., Aceto S., Kamtsiou V. Supporting innovation in technology-enhanced learning: a stakeholder-based open approach. International Journal of Innovation and Learning. 2017. Vol. 22. № 2. P. 233–253.
9. MacLeod G. New regionalism reconsidered: globalization and the remaking of political economic space. International journal of urban and regional research. 2001. Vol. 25. № 4. P. 804–829.
10. Hadjimichalis C. Non-economic factors in economic geography and in 'new regionalism': a sympathetic critique. International Journal of Urban and Regional Research. 2006. Vol. 30. № 3. P. 690–704.
11. Harrison J. Re-reading the new regionalism: a sympathetic critique. Space & Polity. 2006. Vol. 10. № 1. P. 21–46.
12. Лизун М.В., Ліщинський І.О. Глобальне управління в контексті формування світового економічного порядку. Наука молода. 2013. Вип. 20. С. 40–46.

References:

1. Scott, A. J., Agnew, J., Soja, E. W., & Storper, M. (2001), *Global city-regions*. Oxford University Press Oxford.
2. Borzel, T. A., & Risse, T. (2016), *The Oxford Handbook of Comparative Regionalism* (1st ed.). Oxford University Press
3. Lyzun M. (2016), Development of processes of regional economic integration: the currency aspect. *Galician Economic Herald*. 2016. No. 1 (50), pp. 155-163.
4. Lishchynskyy I. (2009), New economic geography and alternative concepts of agglomeration of production. *Journal of the European Economy*. № 3, pp. 241-264.
5. Ohmae, K. (1995), *The End of the Nation State: The Rise of Regional Economies*. Simon and Schuster.
6. Storper, M. (1997), *The regional world: territorial development in a global economy*. Guilford press.
7. Norton, R. D., & Rees, J. (1979), The product cycle and the spatial decentralization of American manufacturing. *Regional Studies: The Journal of the Regional Studies Association*, 13(2), 141–151.
8. Nascimbeni, F., Burgos, D., Aceto, S., & Kamtsiou, V. (2017), Supporting innovation in technology-enhanced learning: a stakeholder-based open approach. *International Journal of Innovation and Learning*, 22(2), 233–253.
9. MacLeod, G. (2001), New regionalism reconsidered: globalization and the remaking of political economic space. *International Journal of Urban and Regional Research*, 25(4), 804–829.
10. Hadjimichalis, C. (2006), Non-economic factors in economic geography and in 'new regionalism': a sympathetic critique. *International Journal of Urban and Regional Research*, 30(3), 690–704.
11. Harrison, J. (2006), Re-reading the new regionalism: a sympathetic critique. *Space & Polity*, 10(1), 21–46.
12. Lyzun M., Lishchynskyy I. (2013), Global management in the context of the formation of the world economic order. *Young Science*. Issue 20. pp. 40-46.

Lishchynskyy I.O.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Doctoral Student at Department of International Economics
Ternopil National Economic University

“HOLY TRINITY” OF REGIONAL ECONOMICS

In modern academic and political discourse, regional-national-global relations are considered within the framework of the approach called “new regionalism.” Although most of these publications focus on aspects of macro-regionalism (for example, the geo-economic and geopolitical positioning of certain state and their integration associations, the formation of world order, etc.), the processes of formation of meso-regions, global cities, and cities-regions form a separate territorial area of “new regionalism.”

During the last two decades, the so-called “heterodox paradigm” was formed, which examines the specifics of regional progress from prospects different than neoclassical or Keynesian mainstream. Within the framework of the heterodox paradigm, the problems of economic development of regions, states, and the globalized world are divided into several multi-layered empirical and theoretical spheres of interaction under the united framework of the so-called “holy trinity” of regional economics: technologies – organizations – territories.

However, as noted by M. Storper, the heterodox regional economic theory in its pure form was too mechanistic with rigid physics and the geometry of inputs and outputs of the system. Instead, the researcher suggests supplementing its focus with relational rather than tangible assets that are limited and difficult to obtain and simulate – this approach is called “reflexive/relational turn.” According to the approach, the modern economy is a complex organizational puzzle consisting of a set of “worlds” that are mutually overlapped on each other.

However, in the 2000s, the approach has undergone significant criticism, primarily because of excessive autonomy of the regions and a diminution of the role of governments. In response to critical remarks, an updated vision of the new regionalism emerged, according to which the main catalysts of the post-Fordist dynamics of growth, as well as the basic social and political-economic entities of the world, are not regions but their separate type – “global city regions.”